

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמר

בימי חנוכה

שנת תשע"ד לפ"ק

יוצא לאור ע"י
מכון מעדני מלך וויזן

גליון תשע"ח

לעילוי נשמת

מוהר"ר יעקב ב"ר אהרן ז"ל

נפטר ו' טבת תשמ"א לפ"ק

הרבנית יטל ב"ר יששכר ע"ה

נפטרה י"א טבת תשס"ח לפ"ק

ת.נ.צ.ב.ה.

נתנדב ע"י בנם

מוה"ר ר' יששכר ווייס הי"ו

להשיג אצל

מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.

Brooklyn N.Y. 11211

718.388.1751.#117

דברי תורה

ליל אי' דחנוכה תשע"ד לפ"ק
בעיה"ק ירושלים תובב"א

הצרכה צנר צשצת, ואפילו צאותן
הזמנים שהנר מערבי לא היה דולק
כל המעת לעת, מכל מקום צשצת
היה תמיד דולק כל המעת לעת, ולא
הוצרכו מעולם להדליקו צשצת
עכדה"ק.

ומצתה אחי שפיר הרמו שחקר
אות וי"ו צמצות התורה
להעלות נר תמיד, שזה רומז על הנר
המערבי שמצותו היתה להיות דולק
תמיד, וכצתה זקוק לה, אבל רק וי"ו
מכבין, צשצת ימי החול היה יתכן
שיצבה ויחסור מהדלקתו ויצטרכו
להחזיר ולהדליק, אבל ציום השצת לא
היה חסר ונצבה לעולם כי שרתה צה
צרכה כל השנים להיות הנר המערבי
דולקת תמיד. [ועיין צמה שדיצברנו יום
אי' דחנוכה תשע"א לפ"ק].

ועצין הצרכה של שצת צנרות דייקא,
יש לומר כי הנה צהתורה
הקדושה נצרתה העולם, צי הציץ
הקצ"ה וצרה עולמו, וכל דבר שצעולם

ויקחזו אליך שמן זית זך כחית
למאור 'להעלת' נר תמיד
(שמות מ-כ). צצעל הטורים להעלת
חסר וי"ו, לומר שוי"ו נרות מכבין
אותם, אבל נר מערבי דולק לעולם
ע"כ. ויש לומר צזה עוד רמוז, על פי
מה שכתוב צספר חותמו של כהן
צשם מרן מוהרי"ד מצעלזא זי"ע צהא
דאיתא צגמרא (יומא לט). ארבעים שנה
ששימש שמעון הצדיק היה נר מערבי
דולק [לחחר שכצו שאר הנרות וכו',
והוא עדות שהשכינה שורה צישראל],
מכאן ואילך פעמים דולק פעמים כצה
ע"כ. מכל מקום צשצת לא היה נצבה
מעולם, דאיתא צמדרש (צ"ר יא-צ)
עה"פ ויצרך אלקים את יום השציעי
(צראשית צ-ג), אמר רבי אלעזר צרכו
צנר (שצשצ"ק נכנס צרכה צנר), וצי היה
המעשה, פעם אחת הדלקתי את הנר
צלילי שצת, וצאתי ומנאתי צמונאי
שצת דלוק ולא חסר כלום ע"ש. ואם
כן אם צנר שצת סתם נכנס הצרכה,
צצית המקדש היה צודאי תמיד שורה

נשפע מעינין אחד שבתורה, וכל דבר הוא מכיוון נגד מצוה אחת, שהיא נתנה כח ההשפעה שיצרא בעולם אותו דבר שהוא כנגדו. אבל האש נצרא משורש התורה עצמה, וכמו שנאמר (ירמיה ג-ט) הלא כה דברי כאש (מעניית ז). והתורה היא שורש הצרכה שבעולם, אורך ימים מימינה ומשמאלה עושר וכבוד (משלי ג-ט). ואם כן צבוא יום השבת, יום של צרכה, ויצרך אלקים את יום השביעי, ניכרת הצרכה ביתר שאת בהאש של נר שבת, שמכוונת נגד התורה שורש הצרכה.

ויש לומר עוד צמה שאמר הכתוב הלא כה דברי כאש, וגם נמשלה התורה למים דכתיב (ישעיה נה-ה) הוי כל צמא לכו למים (מעניית ט). ומצינו עוד בגמרא (תגייה יב) ויקרא אלקים לרקיע שמים (בראשית א-ח), מאי שמים, צמתיחא תנא אש ומים, מלמד שהציאן הקב"ה וטרפן [עירבן] זה בזה ועשה מהן רקיע ע"כ. ויש להצין למה עשה ה' כן את השמים, ומה זה בא לרמוז לנו צעבודת ה', שהוא ענייני שמים.

וצראה, כי אדם הראשון צשעה שנצרא מצא עולם מלאה כל טובה שיוכל ליהנות ממנה. וכמו שאמרו חז"ל (סנהדרין לה) מפני מה נצרא אדם הראשון בערב שבת, כדי שיכנס לסעודה מיד [שימצא הכל מוכן ויאכל מאשר יחפון], משל למלך צשר

ודם שצונה פלטרין ושיכללו והתקין סעודה ואחר כך הכניס אורחין ע"ש. ומכל מקום אש לא מצא בעולם שיוכל ליהנות ממנה, וכדאיתא בגמרא (פסחים נד.) דהאש לא נצרא עד מוצאי שבת, שאז נתן הקב"ה דיעה צאדם הראשון מעין דוגמא של מעלה, והציא שני אצנים וטוחן זו בזו ויצא מהן אור ע"ש. ולכן מצרכין על האור צמוצאי שבת צרכת מאורי האש. ויש לומר הטעם כי צריאת האש הוא משורש התורה, ומהתורה אי אפשר לצאם ליהנות עד שמייגע עצמו להוציא אורה של תורה, ולא יגעת ומצאת אל תאמין (מגילה ז), ורק כאשר טוחן אצנים מתגלה האש. וכה דברי כאש, שצריכין מתחלה אתערותא דלתתא שיכח להצין התורה.

צוד דבר אחד לא הכינו לצאם הראשון עד שהתפלל עליה, והוא המים של מטר, דכתיב (בראשית ב-ה) כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ. ומה טעם לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד את האדמה, ואין מכיר צטובתן של גשמים, וכשצא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו (חולין ס). ותורה נמשלה למים, שצריכין לצקש רחמים שיצליח צתורתו, ושמעתתא צעי צילותא (מגילה כח), כי לחדודי צלימוד די יגיעת התורה, אבל לאוקמי גירסא סיעתא דשמיא (מגילה ט), שלא ישכח לימודו צריכין לצקש

ליהנות ממנו עד שעשה פעולה מעצמו ליקח אצנים ולטווחן זו צו. וגם צריכין תפלה לסייעתא דשמיא, דוגמת המים, שלא ירדה מטר השמים עד שצא אדם והתפלל, ורק כאשר יש להאדם שני המדות של אש ומים יחד, שטרפן זה בזה, מזה נגמר השמים, ואז יצליח צעניי שמים.

רחמים שיהיה לו סייעתא דשמיא. וזה לימד אותנו ה' צעשיית השמים, שהוא מאש ומים, להורות לנו כי לזכות לעבודת ה' צעניי שמים, צריכין אתערותא דלתתא מתחלה ורק אז מתעורר אתערותא דלעילא, כמו האש שנצרכו כבר ציוס הראשון לעשיית השמים, אבל לא עלה צידו של אדם

ליל ב' דחנוכה תשע"ד לפ"ק
בעיה"ק ירושלים תובב"א

טו-לה) וצני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד צואס אל ארץ נושבת וכו', הא כיצד, בשצעה צאדר מת משה ופסק מן מלירד, והיו מסתפקין ממן שצכליהם עד ששה עשר צניסן. תניא אידך וצני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה, וכי ארבעים שנה אכלו, והלא ארבעים שנה חסר שלשים יום אכלו, [שנסתפקו מעוגות שהוציאו ממזרים, דכתיב (שמות טו-א) ויסעו מאילס ויצאו כל עדת צני ישראל אל מדבר סין אשר צין אילס וצין סיני צחמשה עשר יום לחדש השני, וכתיב צתריה בשצחנו על סיר הבצר וגו', וכתיב (שם טו-ד) הנני ממטיר לכם לחס, אלמא בששה עשר צאייר המן התחיל לירד], אלא לומר לך עוגות שהוציאו ממזרים טעמו צהס טעם מן ע"כ.

חשבתיו דרכי ואשוצה רגלי אל
עדותיך (תהלים קיט-נט).
ונראה דיודע קושיית הצית יוסף (סימן חרע) דלכאורה ציוס הראשון לא היה נס, שהרי מצאו פך שמן שהיה צו להדליק על יום אחד. ותירץ שחלקו את השמן לשמונה חלקים, והדליקו צכל יום רק חלק שמינית מהפך, ונעשה צו נס שהיה דולק כל הלילה ע"כ. וכבר הקשו המפרשים דאין סומכין על הנס, ואיך הדליקו מתחלה צשמן מועט. וצפשות שסמכו על מה שנס כזה היה שכיח צנר מערבי, שהיה נותן צה שמן כמדת צצרותיה, ודלקה גס כל היום (שצח כצ:).

וי"צ לומר עוד, דאיתא צגמרא (קידושין לח.) צהא דכתיב (שמות

עב"פ חזינן מזה שצייאחטס ממזריס,
 על הדרך להמדצרה, וכמו כן
 אחר הארבעים שנה על הדרך לארץ
 נושבת, נעשה להם נס של אוכל
 קמעה ומתברך במעיו. ודוגמת זה
 יתכן נס בהשמן, שמדליק קמעה
 ומתברך בהמנורה. אם מאכל כזית
 יוכל להשיע שציע כשציעת מאכל של יותר
 מעשרים זינים, יוכל שמן מועט
 להדליק כל הלילה. וזהו חשבתי 'דרכי',
 עשיתי חשבון של דרכינו במדצרה,
 שבמאכל קמעה היו שצעים כמאכל
 מרובה, אם כן יתכן נס כזה גם בצית
 ה' במנורה, ואשונה רגלי אל
 'עדותיך', זו המנורה כמו שדרשו
 (שנת שס) מחוץ לפרכת העדות (ויקרא
 כד-ג), עדות היא ששכינה שורה
 בישראל.

ואיתא במדרש (ויק"ר לה-א) שדוד
 המלך אמר, בכל יום הייתי
 מחשב ואומר למקום פלוני ולצית
 דירה פלונית אני הולך, והיו רגלי
 מציאות אחתי לצתי כנסיות ולצתי
 מדרשות, הה"ד ואשיצה רגלי אל
 עדותיך ע"כ. וזודאי שאין הכוונה
 שחשב לילך להשתעשע צתענוגי עולם.
 שזה אפילו צתחשבה לא עלה לפניו,
 והיה דצוק תמיד צתורה. אך דוד
 היה מקיים מכל מלמדי השכלתי
 (תהלים קיט-ט), והיה מכתת רגליו
 לפני חכמי ישראל להסתופף צלם
 ולראות הנהגותיהם ולהתעורר ציראת

וכתוב צפנים יפות (פ' צלח) לפרש
 צזה הכחוצ (שס טו-לה) וצני
 ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד
 צואם אל ארץ נושבת, את המן אכלו
 עד צואם אל ארץ כנען, והעומר
 עשירית האיפה היא. ויש צפסוק זה
 כפל ואריכות הלשון. וגם למה הוצרך
 לומר כאן שיעור העומר. אך מדכתיב
 וצני ישראל 'אכלו', את המן, הרי אין
 אכילה פחות מכזית (צרכות מט:), שצכל
 סעודה אכלו כזית מן, והיתה צה
 שציעה לסעודה שלימה. והנה מו' אדר
 עד ט"ז צניסן יש ארבעים יום, ושתי
 סעודות לכל יום, הרי הוצרכו למזון
 שמונים סעודות. אמנס צארבעים יום
 הללו היו שש צתמות, על כן יש להוסיף
 עוד שש סעודות, וציתד הם שמונים
 ושש סעודות, שהם פ"ו כזיתים. והנה
 שיעור כזית הוא חצי צינה, והעומר
 עשירית האיפה הוא, שהם מ"ג צינים,
 ואם כן יש צעומר שיעור של פ"ו
 זיתים. וזהו שהכפיל הכחוצ את המן
 'אכלו', שהיה צכל סעודה שיעור אכילה,
 מפני שהעומר עשירית האיפה הוא.

ובחררה שהוציאו ממזריס הסתפקו
 ממנו ס"א סעודות מט"ו
 צניסן עד ט"ז חיר (רש"י שמות טו-א).
 ושם לא מצינו שהיה להם עבור
 סעודה שלישיית צצבת, דאז עדיין לא
 נצטוו על סעודה שלישיית צצבת, דזה
 ילפינן משלש פעמים תצבות 'היום'
 צפרשת המן עכ"ד.

אותי לשוב ציטר שאת לעסוק
צתורה.

וְלִעֲנֵינֵינוּ שׁוֹכֵמִי לַעֲלוֹת לַאֲרֵצֵנוּ
הַקְּדוּשָׁה לַשְּׁפוֹךְ שֵׁמָ,
חֲשַׁבְתִּי דְרָכִי, אֲנִי מִחֲשִׁיב מֵאֵל הַדֶּרֶךְ
צוּה. אֲבָל אֵי אֲפֹשֶׁר לִי לְהִמְשִׁיךְ, כִּי
לְכָל אֶחָד יֵשׁ תַּפְקִיד וְשְׁלִיחוֹת צְעוּלָם,
וּמֵה' מִנְעֵדֵי גִבֹר נִפְלַח חֲבָלִי לְהַרְצִיךְ
תּוֹרָה צְחוּךְ לַאֲרֶץ. וְלִכֵּן וְאֲשׁוּבָה רַגְלִי
לְלַכֵּת צְחֹרָה, עֲצוֹר עֲדוּמִיךְ. וַיְהִי רָצוֹן
שִׁיתְקַבְּלוּ תַּפְלוּתֵינוּ לְרַחֲמֵים וּלְרָצוֹן.
וּתְחַיֶּינָה עֵינֵינוּ צְשׁוֹבֵךְ לְצִוּוֹן צְרַחֲמֵים
צְצִיאת צֵן דוֹד צְצִ"א.

ה'. ולא החשיב זה לציטול תורה,
ששעות אלו היה יכול ללמוד, כי
ראשית חכמה יראת ה' (שם קיא-י),
ויראת ה' אונרו, אי איכא יראת ה'
אינ ואי לאו לאו (שבת לא.), ומתוך
שחסידיס היו תורתן משתמרת
ומתצרכת (צרכות צ:). וזהו שאמר
חשבתי דרכי, צכל יום ויום הייתי
מחשב לצית פלוני ולמקום פלוני אני
הולך, היינו לצית חכם זה או נדיק
זה. ואין צוה משום ציטול תורה, כי
אדרבה זה יעורר אותי ואשובה רגלי
אל עדותיך, הרגלים הללו שהלכו
לצית ולמקום פלוני, היו מעוררים

שליים פי מקץ (שבת חנוכה) תשע"ד לפ"ק

וּבַתּוֹרָת מִשָּׁה (פ' תצוה קג:): כַּתֵּב
לְצִאֵר, כִּי הָאֲוִרִים וְהַתּוֹמִים
הִיָּה שֵׁם הַמִּפּוֹרֵשׁ כְּדֹאִיתָא צְרַמְצֵין.
וְהִנֵּה עַל חוֹשֵׁן מִצְחוֹךְ הִיָּה שְׁמוֹת
הַשְּׁבִטִים, וְהִיָּה נוֹתָן הָאֲוִרִים פִּירוּשׁ
הוּא הַשֵּׁם, שֶׁפְּעוּלָתוֹ שֵׁאֵם הִיָּה מִי
שֶׁשׁוֹאֵל דְּבַר אֶחָד הִיָּה אוֹתוֹ הַשֵּׁם
מֵאִיר אֵת הָאוֹתוּיּוֹת, אֲבָל עֲדִיין לֹא
יֵדַע לְצַרֵף הָאוֹתוּיּוֹת הַמֵּאִירִים לְתִיצוֹת
מִיּוֹחֲדִים, וְעַל יְדֵי שֵׁם הַקְּדוּשׁ הַתּוֹמִים
הוּא הִיָּה מִתְמַם אֵת הַדְּבַר שֶׁעֲשָׂאוֹ
צְשְׁלִימוֹת וְתַמִּים, שֶׁעַל יְדֵי זֶה יֵדַע
הַכֵּהָן לְצַרֵף הָאוֹתוּיּוֹת. (כי היו האותיות
צולטות ולא מצטרפות כד' יוחנן יומא

וְלִצְרֵי אֲמַר תּוֹמִיךְ וְאוֹרִיךְ לֹאִישׁ
חֲסִידֶךְ אֲשֶׁר נִסִּיתוֹ צְמַסָּה
וְגו', צְרַךְ ה' חִילוֹ וּפּוֹעַל יְדֵיו תְּרַנָּה,
מִחֵךְ מִתְנִים קִמְיוֹ וּמִשְׁנֵאֵיו מִן
יְקוּמוֹן (דצרים לג-ח). צְרַשׁ"י רֹאֵה
שְׁעִתִּינִךְ חֲשֵׁמוֹנֵאֵי וְצִנְיוֹ לְהִלַּחֵם עִם
עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים, וְהַתְּפַלֵּל עֲלֵיהֶם, לְפִי
שֶׁהֵיוּ מוֹעֲטִים י"צ צְנִי חֲשֵׁמוֹנֵאֵי
וְאַלְעוֹר כְּנֶגֶד כִּמְהָ רִצְצוֹת, לִכְךָ נֵאֱמַר
צְרַךְ ה' חִילוֹ וּפּוֹעַל יְדֵיו תְּרַנָּה (עֵיין
תַּחֲמוּמָא וַיְחִי יד) ע"כ. וַיֵּשׁ לְהַצִּיךְ לְמֵה
הַקְּדִים תּוֹמִים קוֹדֵם לְאוֹרִים, וְצִכֵּל
הַמְקוּמוֹת קוֹרִיין הָאוֹרִים קוֹדֵם
לְתוֹמִים.

ג:) צדוד המלך, כיון שעלה עמוד השחר נכנסו חכמי ישראל אללו, אמרו לו אדונינו המלך עמך ישראל צריכין פרנסה, אמר להם לכו והתפרנסו זה מזה. אמרו לו אין הקומץ משביע את הארי, ואין הצור מתמלא מחוליתו. אמר להם לכו ופשטו ידיכם בגדוד, מיד יועזים באחיתופל [איזה הדרך ילכו, והיאך יציבו מצב ומשחית, וטכסיסי מארצ מלחמה], ונמלכין בסנהדרין [נוטלין מהם רשות, כדי שיתפללו עליהם], ושאלין באורים ותומים [אם ילליחו] ע"כ.

והנה מה שיועזין תחלה באחיתופל קודם ששאלין הסנהדרין והאורים והתומים, הוא מטעם דמתחלה צריך לראות אם הדבר אפשר בפועל ובמציאות צעיי צער, דאם צדק הטבע אין זה פתרון, אז אין שואלים לחכמים אם יפשטו ידיהם בגדוד. ורק אחר שיועזין באחיתופל, והוא נותן הסכמתו שצטכסיסי מלחמה יכולין להצליח, אז נמלכין להלאה בסנהדרין. [וכן הוא גם צעת ששאלין ענה וצרכה מחכמי ישראל בכל זמן]. והא דצריכין לתרווייהו, שנמלכין בסנהדרין וגם לאורים ותומים, ולכאורה אם האורים ותומים השיצ שיצליחו, למה נצרכין עוד למלוך בסנהדרין. ונראה דהגם דהאורים ותומים השיצ שיצאו למלחמה, מכל מקום עדיין יתכן שיעלה להם זאת

ע"ג:) על כן היו צריכין לתומים. אבל כל זה היה צריכין למי שאינו יודע מעצמו לתמן. אבל מי שהוא נביא כגון אהרן, אפילו מקודם שמאירים האותיות היה יודע הענין היאך הוא מצד נביאתו, ואמר שפיר תומיך ואוריך, דהיינו האורים לאחר התומים, לאיש חסידך, לאהרן שהוא יודע הענין מקודם שמאירים האותיות היאך לצרפן, וכיון שלא היה נשאל צנביאותו אלא באורים ותומים, היה צריך לזה כמנות התורה ע"כ.

והנה בסמיכת משה ליהושע כתיב, ונתת מהודך עליו וגו', ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני ה', על פיו יצאו ועל פיו יצאו הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה (במדבר כו-כ). ויש לדקדק שלא הזכיר כאן אלא 'אורים' ולא תומים. גם להצין למה הזכיר ה' כשמינה את יהושע, שישאל לפני אלעזר באורים ותומים, הלא זה היה תפקידו של האורים ותומים גם צימי אהרן. גם מה שאמר על פיו יצאו ועל פיו יצאו, וצרש"י על פיו של אלעזר, למה קרא תשובת האורים ותומים שזהו על 'פיו' של אלעזר. גם לצאר הגגינה על פיו יצאו, קדמא ואזולא. (ועיין בזה בתורת משה שם).

וע"ז פי דרכו יש לצאר ביתר שאת, ונקדים מתחלה מאמרם (בצרכות

כי מתת אלקים הוא. וראו שזכה לכיון משה האמת לאמיתה של תורה תמיד, וחכם עדיף מנביא ע"כ. וכמו כן היה בסנהדרין גדולי חכמי ישראל, היו נמלכין בהם תחלה, והם השיבו הן או לאו, ואחר כך שאלו צאורים התומים, ואז ראו כולם שהאורים ותומים מורה באצבע דסנהדרין מכוונים בדעת תורתם לדעת המקום.

והגדה ה' אמר למשה, ונתתה מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל (כו-כ), וברש"י שיהיו נוהגין בו כבוד ויראה כדרך שנוהגין בך ע"כ. וכדי שכולם יכירו גדולתו כחו וקדושתו של יהושע אמר ה', ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט 'האורים' לפני ה', יהושע לא יחא נכרך להתומים, כי הוא יאמר דעתו דעת תורה מתחלה עוד קודם שישראלו להאורים ותומים, שנמלכין בתחלה בסנהדרין, ומיכף כשיאירו אותיות האורים יראו שכוון יהושע לדעת המקום, ועל פיו ילאו ועל פיו יצאו, על פיו של יהושע שאמר מתחלה כמו האורים ותומים. והגגינה קדמא ואולא, שיהושע כבר הקדים לומר דעתו, והתומים כבר אחר, ושאל רק במשפט האורים, ומזה יכירו כולם גדול מעלתו, שדעתו ברוח הקודש.

ובפנים יפות (פ' שמות גד"ה את כל) כתב לבאר הכתוב תומין

בקושי וצטירחא רבה והפקדים, על כן צריכין לתפלותיהם של הסנהדרין שיעלה להם הכל בנחת ובקל. אמנם אכתי צריך ביאור, דהוי להו לשאלו מתחלה צאורים ותומים, ואם ישב שיליחו, אז יש למנוח עוד בסנהדרין, ולמה מקדימין להיות נמלכין בסנהדרין, בעוד שלא יודעים תשובת האורים ותומים אם ילכו בכלל.

וגראה על פי מה שכתוב בתורת משה (פ' בשלה פב. ופ' יתרו דג.) ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם וגו' מן הצקר עד הערב (שמות יח-יג), דאיתא בגמרא (יומא עה.) והמן כורע גד לבן (במדבר יא-ו), שהמן הגיד לישראל מה שבחורים ומה שבצדקים, וכאשר היה להם דבר משפט אמר דינו לצקר משפט, ולמחר ניכר במדות המן שנפל לכל אחד עומר לגבלת, אם ירד לזה או ירד אל זה ע"ש. ולפי זה לא היה צריך לישב במשפט מצקר עד ערב דדיו לומר דינו לצקר משפט. ונראה שלא סמך משה על זה אלא הוציא לאור משפטו של כל אחד, אלא שלא הגיד להם גמר דינו לפי דעתו עד המחרת אחר שירד המן טרם שמדדוהו, אמר להם פלוני אתה חייב פלוני אתה זכאי, ושוב מדדו את המן ומלאוהו בדברי משה, נמלא המן העיד על משפטו של משה רבינו ע"ה שהם דברי אלקים, והמשפט העיד על המן

בישמח משה (פי' בשלח) כי צמטא אדם הראשון נקנס צועת אפיך תאכל לחם (בראשית ג-יט), ולחם יש צו שני פירושים, חדא לחם של פרנסה, עול דרך ארץ. שנית, לחמה של תורה, לכו לחמי בלחמי (משלי ט-ה), עול תורה. והמקבל עליו זיעת לחמה של תורה פורק ממנו עול דרך ארץ, וכמו כן להיפוך ע"כ.

וְלִבְךָ שצט לוי שקיבלו על עצמם עול תורה פרקו מהם עול מלכות ועול דרך ארץ. ואולי זה נכלל גם בלשון הגזירה, 'ועבדום וענו אותם' (בראשית טו-יג), או שהאויבים יגרמו שיבידו אותם בעבודת קונם, או וענו אותם כמשמעו, כי זה לעומת זה עשה אלקים. - וכמו כן ניצוח המלחמה צימי החשמונאים היו על ידי שצט לוי, כהניך הקדושים, שהתפלל אז משה עליהם צרך ה' חילו ופועל ידיו תרנה, מחץ מתנים קמיו, ומשנאיו מן יקומו, כי הם קיבלו על עצמם עול תורה, ולכן היה צחם לפרוק מעל נארים עול מלכות ונאחו המלחמה.

וְאָמַר הכתוב (דברים יח-יג) תמים תהיה עם ה' אלקיך, וברש"י התהלך עמו בתמימות, ותצפה לו, ולא תחקור אחר העמידות וכו'. ומדה זו היו בחשמונאים, שהיו רק י"ב אנשים עם אלעזר כנגד כמה רבבות אנשי חיל, ואיך יוצאים למלחמה במצב כזה,

ואוריך לאיש חסידך, כי שצט לוי לא היו במלחמת שיעבוד מצרים, שהרי משה ואהרן יוצאים וצאים שלא ברשות (רש"י שמות ה-ד), והיינו מפני שצט לוי היו אוחזים מדת אבותיהם, וקיימו מצות מילה שקיבלו מאבותיהם, ולכך לא היה כח לפרעה לשלוט בגופם, מה שאין כן בישראל שפרקו עול אבותיהם ולא מלו ולא עסקו בתורה. וזהו תומיק, על המילה כמו שאמר הקצ"ה לאברהם (בראשית יז-א) התהלך לפני והיה תמים, ואוריך זו התורה כדכתיב (משלי ז-כג) ותורה אור. והיינו דסיים כי שמרו אמתך וצריתך ינארו ע"כ.

וּבִיאָרוּ דאיתא במשנה (אבות ג-ה) כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, וכל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ ע"כ. וכן אמרו (סנהדרין נט:): אמר רבי אלעזר כל אדם לעמל נצרא שנאמר (איוב ה-ו) כי אדם לעמל יולד, איני יודע אם לעמל פה נצרא אם לעמל מלאכה נצרא וכו', אם לעמל תורה אם לעמל שיחה כשהוא אומר (יהושע א-ח) לא ימוש ספר התורה הזה מפיק, הוי אומר לעמל תורה נצרא, והיינו דאמר רבא כולהו גופי דרופתקי נינהו [טרחנין], כלומר כל הגופין לעמל נצראו], טובי לדוכי דהוי דרופתקי דאורייתא ע"כ. וכמו שציאר

תינתן הלל והודאה שפיר מוצן, אבל להדליק נרות עבור ניצוח מלחמה, איזה שייכות יש זה לזה. אך לפי מה שנתבאר כי ניצוח המלחמה היתה רק בזכות העול תורה שקיבלו החשמונאים על עמנם, וזוהו פירקו מעמנם עול מלכות, והרי הנרות מורין על נר מצוה ותורה אור, ולזכרון על זה כי ניצוח המלחמה היתה רק בזכות תורתם, על כן גם על ניצוח מלחמה אנו מדליקין נרות, הרומזת לתורה אור.

וְלִבְנֵי מִצְוֹתָי מִזֹּחָה צִיּוּן וְגַר חֲנוּכָה
בְּשִׂמְחָל (שבת כב.), כי מזוהה זו 'תומיך', תמים תהיה עם ה' אלקיך, אמונת אלקי עולם, ה' אלקיני ה' אחד, אשר בזכות זה זכו לניצוח המלחמה ונס דנרות, ויש להאדם להיות מסובב בשתי מצות אלו, כדי שידבק עמנו צמדות הללו.

אם לא מצד גודל אמונתם זה' ותמימות בטחונם בקונם, אשר יפול מצדך אלף ורצצה מימיך אליך לא יגש וכו'. וכמו שהם ילאו צמסרת נפש וצטחו שה' יתן כח גם צמועטים להיות כחם כרבים. כן לעומת זה זכו לנס דנרות שנתצרך השמן המועט להיות כשמן רב, להיות דולק כל שמונה. וזהו 'תומיך' מדת התמימות, 'ואוריך' זה נס חנוכה שהאירו הנרות, כל זה לאיש חסידך, אשר שמרו אמרתך וצריתך ינארו, שקיבלו על עצמם עול תורה, וזוהו פרקו מעמנם עול מלכות.

וּבְזֹה יִזְכָּן מִה שֶׁקָּבְעוּ גַם יוֹם רִאשׁוֹן
לְהַדְלִיק נְרוֹת, וּמִצְוֹר צַפְרֵי
חֹדֶשׁ דָּאֵס כִּי לֹא הָיָה צוּ נֶס שֶׁל
שִׁמְן, שֶׁהָיָה מִצְוֹת פֶּךְ לְהַדְלִיק צוּ יוֹם
אֶחָד, מִכֹּל מִקּוּם קָבְעוּהָ עַל נֶס
דִּינִיּוֹת מִלְחָמָה. וְהִקְשׁוּ עַל זֶה דֵּהֵא

ליל הי דחנוכה תשע"ד לפ"ק

יוסי צר אצין ורבי יוסי צר זצ"דא, חד אמר טעמא דצית שמאי כנגד ימים הנכנסין [העתידים לצא], וטעמא דצית הלל כנגד ימים היוצאין [שיצאו כבר, וזה שהוא עומד צו נמנה עם היוצאין], וחד אמר טעמא דצית שמאי

בְּגִמְרָא (שבת כא:) צית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמנה מכאן ואילך פוחת והולך, וצית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך. אמר עולא פליגי זה תרי אמוראי צמערבא, רבי

בכל יום רק חלק שמינית צהמנורה ונעשה נס ונתמלא הנר, אלא שנעשה הנס 'צהפך', שהוריקו ציום ראשון כל השמן צהמנורה, ונעשה נס צהפך שנתמלא.

אך יש לומר צזה עוד, על פי מה שציארנו כבר במקום אחר, ליישב הקושיא איך הדליקו בכל יום משמן של נס, הא התורה הקפידה על שמן זית דייקא ולא משמן של נס. ויש מקשין לשמן נס הוי שמן הפקר חוכה צו הקדש, וצריכה להיות משל ציצור (עיין צדצרי חיים מאמרי חוכה דף מ.) ויש לומר דכמו דמצינו צמקדש שהיו עומדים צפופים ומשתחווים רווחים (אצות ה-ה), הרי דמקום מועט מחזיק צתוכו אנשים הרבה. ולא עוד אלא מצינו צהארון שלא תפס מקום כלל, ומקום ארון אינו מן המדה (יומא כא.). כמו כן אפשר לומר, שהפך שמן שמנאו, לא היה שיעורו אלא כדי החזקת שמן על יום אחד, ונעשה נס שצעת שעירו צו השמן החזיק הפך צתוכו שמן על שמונה ימים, וצאמת היה זה שמן זית ולא שמן נס.

ובצעתה שפיר הוי אמינא דמיום ראשון ואילך נמעט ניסא, כיון שהנס לא היה אלא ציום הראשון צמניאת הפך, אצל אחר שכבר מנאו הפך ההוא שהחזיק צתוכו שמן מרובה, אין כאן הוספת נס עוד.

כנגד פרי החג [מתמעטים והולכים, צקרבנות דפרשת פנחס], וטעמא דצית הלל דמעלין צקדש ואין מורידין [מקרא ילפינן לה, צמנחות צפרק שתי הלחם] ע"כ. ואכתי צריך ציאור צמאי פליגי, ומה אולמא ימים הנכנסים או ימים היוצאים.

וביארגו צזה צמקום אחר (עיין שמן ראש לחנוכה אות צב) דציתא צגמרא (שבת כג.) אמר רב יהודה יום ראשון הרואה מצרך שמים ומדליק מצרך שלש, מכאן ואילך מדליק מצרך שמים והרואה מצרך אחת. ופריך מאי ממעט, ומשני ממעט זמן. ופריך ונימעוט נס, ומשני נס כל יומי אצתיה ע"כ. והקשה ההפלא"ה דקארי ליה מאי קארי לה, הא אנו דחקינן להצין מה היה בכלל הנס ציום הראשון, הלא מנאו פך שמן שהיה צו להדליק על יום אחד, ואין נימא דמצרך על הנס רק ציום הראשון, ולא צשאר הימים, דנס כל יומי אצתא.

וצראה צהקדם לדקדק על מה שאמרו (שם כא.): צדקו ולא מנאו אלא פך אחד של שמן וכו', נעשה 'צו' נס והדליקו ממנו שמונה ימים ע"כ. ומצת 'צו' לצאורה נראה מיותר. וצפשוטו הכוונה, דרצה לומר שלא כתירונו של הצית יוסף (סימן תרע) דנעשה הנס בכל יום 'צהמנורה', שחלקו השמן לשמונה חלקים, ונתנו

הסבירה היתה דכיון דבכל יום נתהוה נס חדש, ואנו מדליקין בכל יום על נס אותו היום, אס כן שפיר יכולין לברך גם שהחיינו בכל יום, כיון דכל יום הוא מועד צפני עזמנו.

וראיתי כעת בדברי יואל (לחנוכה אות יח) שכתב גם כן ככל החזיון הזה, ובאופן אחר קצת, לאופן הנס היה שהפך היה כלי גדולה שהיה צו מקום להחזיק שמן הרבה יותר מכדי הדלקת יום אחד, אלא דעובדא הכי הוה שהפך לא היה מלא על כל גדותיו, וכאשר מלאו אותו לא היה נמלא צו שמן אלא כשיעור יום אחד בלבד, ומיד אתרמיש להו ניסא שנתמלא הפך כולו שמן כדי שיעור הדלקת שמונה ימים ע"ש.

ובזה היה נראה לבאר מחלוקת הפוסקים, דבשלטי הגבורים שמסביב למרדכי (פ' צמה מדליקין) כתוב צסס האורחות חיים שכתב צסס רבינו שלמה ז"ל, שמי שלא הדליק בלילה אחת מכל הלילות, שוב אינו מדליק, שכבר הוא דחוי עכ"ל. וכתב בכלי חמדה (קונטרס המלוואים לפ' מקץ) דנראה דסבירא ליה דכולן מנזיה אחת הן ע"ש. אך צשו"ת מהרי"ל (פימן כח) מצואר שכל יום ויום הוא מנזיה צפני עזמנה, ובחיסור להדליק יום אחד מדליק שאר הימים בצרכה ע"כ. ולכאורה יש להצין צמה פליגי.

ומשני ניסא בכל יומא חיתא, וברש"י 'שהרי כל שמונה הדליקו מן הפך', וכיון שסוף כל סוף ההנאה מן הנס היה בכל יום צמיוחד, והדלקת כל יום משמונה ימים אלו באה צדרך גם, על כן תיקנו לברך על כל הימים שהדליקו ממנו.

ובעתה מוצן שפיר טעמא דצית שמאי דפוחת והולך, דכיון דציום ראשון היה צהפך שמן על שמונה ימים, וציום שני לא נשאר צו עוד רק על שצעה ימים וכו', וציום השלישי רק על ששה ימים וכו', על כן גם אנו מדליקין כן כנגד ימים הנכנסים, שציום ראשון מדליקין שמונה כמדת השמן שצפך, ושוב פוחת והולך. וצית הלל סבירא להו דאף על פי כן עיקר פרסומי ניסא הווי נגד ימים היוצאים, להורות על ריבוי הנס מיום ליום. - או יש לומר דצית הלל סבירא להו כחירוצי הצית יוסף, שצכל יום היה גם צפני עזמנו, ועל כן יש להדליק נגד הימים היוצאים, שציום ראשון היה גם אחד, וציום שני ניתוסף עוד גם, ויש כאן שני ימים של נסים, וכן להלאה.

ובראה דזהו סצרת המקשן, ונימעוט ניסא, ואס כן או יצרכו צרכת שהחיינו צכל יום, והלא צכל המועדים מצרכים צרכת שהחיינו רק צכניסת החג, ולא צכל יום. אך

השבעים אומות שיהיו פוחתין והולכין, אצל הכא צנר חנוכה מאי טעמא לומר כן שיהיה פוחת והולך ע"ש.

וגראדה דצאמת לא דמי כאן לשאר מקומות, כי ענין מעלין בקודש ילפינן מדכתיב (שמות מ-ח) ויקם משה את המשכן, בצלאל עשה, ומשה שהיה גדול ממנו הקימו (רש"י מגילה כו). ולכן אמרו (שם) דבני העיר שמכרו רחובה של עיר לוקחין בדמיו בית הכנסת, בית הכנסת לוקחין תיבה וכו', ספרים לוקחין תורה ע"ש. והתם אותו דבר שהיה עליו קדושה קלה, מתעלה אותו דבר לקדושה חמורה, מה שאין כן כאן כל לילה הוא הדלקה בפני עצמה, ומאזה בפני עצמה, ולא מתעלה הגר שהדליקו אתמול ממנה שמוסיף עוד גר למחר, ומה שייך לומר צוה ענין מעלין בקודש. [וכבר העיר צוה השפת אמת שם וכחצ, מה ענין לילה אחד לחברתה להיות נקרא מעלין בקודש או מורדין].

אך אף על פי כן סבירא להו לבית הלל, כיון דמנינו ענין כוה של מעלין בקודש, שפיר יש לתקן להדליק הנרות גם כן על דרך זה שיהיה ניכר צו דוגמת מעלין בקודש. ובית שמאי סבירא להו, כיון דצפרי החג כתבה תורה שפוחתין והולכין, ולא אמרינן צוה מעלין בקודש, כיון דימים חלוקין הם, הוא הדין צנרות דחנוכה כיון

וגראדה דזה תליא איך נבאר חופן הנס, דאי נימא כתרואי הבית יוסף דגם ציוס ראשון היה נס, שחלקו השמן לשמונה חלקים, או שנתמלא כל יום הפך או המנורה בשמן. אם כן היה כאן שמונה נסים, כל יום היה צו נס בפני עצמו. ובכל יום אנו מדליקין גר על הנס של היום ההוא, אם כן הוא כל לילה מאזה בפני עצמה, וגם אם מחמת סיבה חסרה להדליק יום אחד צנתיים, מכל מקום הוא חייב צהדלקה למחר על הנס שאירע ציוס ההוא. אצל אי נימא דהנס היה צהפך, שציוס הראשון כבר נתמלא הפך, אם כן לא היה רק נס אחד, אשר עבור זה תקנו להדליק, אלא צהיות שהנחת הנס נמשכה לשמונה ימים על כן תיקנו להדליק שמונה ימים, אם כן יש לומר דכל מאזות שמונת ימים הוא מאזה אחת, אלא יש לה המשך זמן של שמונה ימים.

*

והנה חד אמר טעמא דבית שמאי כנגד פרי החג, וטעמא דבית הלל דמעלין בקודש ולא מורדין. ובמהרש"א הקשה דהא ודאי לא פליגי בית שמאי אהא דמעלין בקודש ואין מורדין, דילפינן לה מקרא, וצפרי החג שהיו פוחתין והולכין ודאי דאיכא טעמא כדאמרינן, לפי שהם נגד

המלחמה שלאחריה. ואמר הכתוב (קהלמ יא-ב) תן חלק לשבעה וגם לשמונה, כי לא תדע מה יהיה רעה על הארץ. וזרש"י תן חלק לשבעה, קרבנות ליצור של שבעת ימי פסח, וגם לשמונה, של שמונת ימי החג, כי לא תדע מה יהיה רעה, מה נגזר, ויועילו הקרבנות ויבטל גזירות רעות ע"כ. וכיון שפרי החג גרמו הישועה, על כן יש להדליק גם הנרות דומיא דפרי החג, לרמוז כי הם גרמו ישועתן של ישראל.

וידוע מדברי הפרי חדש דהנס של הנרות לא היו רק שבעה ימים, ויום אחד הוסיפו על נס דניעות המלחמה. ואם כן מספר 'שמונת' ימי חנוכה ניתוסף עבור ניצוח המלחמה, ונרמו בהמספר כי שמונת ימי החג, שהקריבו בהם פרי החג שמתמעטים והולכים, משם התנווץ הנס דחנוכה. וזוהי יתבאר מה שנסמך פרשת הדלקת המנורה, ויקחו אליך שמן זית זך (ויקרא כג-ב), לחג הסוכות. וצבעל הטורים כתב הטעם, לומר שגומרין ההלל כל שמונת ימי חנוכה, כדרך שגומרין אותו כל שמונת ימי החג ע"כ. ולפי מה שנתבאר יש בזה רמז לדברי צית שמאי שהדלקת נר חנוכה פוחת והולך כפרי החג. וגם לרמוז כי ימי חנוכה הם שמונה ימים דומיא דחג הסוכות. והוא מטעם כי קרבנות חג הסוכות גרמו והשפיעו הנחון על

דכל יום צפני עזמה עומדת, יש לדמותו יותר לפרי החג, להיות פוחת והולך.

ולבאר הענין לדמות נרות חנוכה לפרי החג יש לומר, דאיתא בגמרא (סוטה לג.) יוחנן כהן גדול שמע בת קול מצית קדשי הקדשים שהוא אומר נחמו עליה דאלו לאגחא קרבא באנטוכיא. [וזרש"י שהלכו פרחי כהונה בני צית חשמונאי להלחם עם היונים לפני יום כפור ונלחמו ציוהכ"פ, ושמע יוחנן כהן גדול בת קול כשהיה עובד עבודת יוהכ"פ], ובלשון ארמי היה אומר ע"כ. וצבני יששכר (מאמר ד' אות ג') כתב דלפי זה התחלת הישועה צנחון למלכות יון היה ציוס הכיפורים, וגמר הישועה בחנוכה. וזהו הג"ה שם, הגם שנראה שהמעשה הזאת לא היה באותה שנה של הנס דנרות, כי זה היה עדיין צימי יוחנן, והישועה העקרית צפריקת עול מלכות יון והנס הנעשה בנרות זה היה צימי מתחיהו צנו, עם כל זה לא צמקרה הוא עכ"ל.

ובמו כן התנווץ הישועה של הנחון למלכות יון, בחג הסוכות שלפניה, שפרי החג שבעים הם, כנגד שבעים אומות, שמתמעטין והולכין, סימן כליה היא להם (רש"י צמדבר כט-יח). ובהקרבת פרי החג המשיכו ירידה למלכות יון, ומזה התנווץ נחון

הן אמת שלא הקריבו צפועל אז בשנה
הוא פרי החג, אבל הכתוב אומר
ונשלמה פרים שפתינו (הושע יד-ג), וכל
העוסק בתורת עולה כאלו הקריב
עולה (מנחות קי.), ועל ידי שקראו
צורה ועסקו בהלכותיה נחשב למעלה
כאלו קיימו מצוות והקריבו את
קרבנה, ועל ידי זה המשיכו בצמיחת
פרי החג סימן כליה להאומות. והנה
תורה אמת כתיב צה (עבודה זרה ד):
דכתיב אמת קנה ואל תמכור (משלי
כג-כג), וזהו נחתה ליראיך נס מפני
קשט סלה, צוכות התורה שלמדנו
ואמרנו קרבנות פרי החג, אשר כח
זה הוא 'סלה', גם צומן שאין ציכולת
להקריב הקרבנות צפועל.

היוונים, וזכו להנסיס שעשה לצבותינו
צימים ההם.

ובזה נראה לצאר הכתוב (מהלים ס-ו)
נתתה ליראיך נס להתנוסס
מפני קשט סלה. וידוע דברי החתם
סופר שזה רומז על נס דחנוכה, שנתן
ה' לנו מתחלה נס דמליאת הפך,
וממנה התנוססו הנסיס על הימים
הבאים ע"כ. ואכתי זריך ציאור המשך
סיוס הכתוב. אך צאמת יש להעיר
איך נוכל לומר דפרי החג המשיכו
הנס דנחנחון, הלא היוונים שלטו על
המקדש ימים רבים, ושקלו המוצח
לעבודה זרה, ולא הקריבו עוד קרבנות
זה זמן רב עד שהשיעס ה'. אמנס

ליה וי דחנוכה תשעייד לפייק

מ"ט ימי ספירה, שאס חיסר יוס אחד
ולא הדליק לא נשלם המצוה. [ועיין
בש"ת מחנה חיים ח"ג או"ח סימן
נא].

ודעה צנוסח הברכה על מצות
הדלקת נרות חנוכה, מצואר
בגמרא דידן (שבת כג.) דמצרכין
'להדליק' נר חנוכה. וצירושלמי (סוכה
ג-ד) דמצרכין 'עלי' מצות הדלקת נר
חנוכה ע"ש. ויש להצין צמה פליגי.

הנרות הללו אנו מדליקין על הנסיס
וכו', וכל מצות שמונת ימי
חנוכה וכו'. וזריך ציאור קישור
הדברים סופו לתחלתו. ונראה דהנה
כבר דברנו אמתול צמחלות הפוסקים
אי הדלקת הנרות שמונת ימי חנוכה,
הוי כל יוס ויוס מצוה צפני עצמה,
וכמו המניח תפלין כל יוס דהוי מצוה
לתודיה, או שכל השמונת ימים יחד
הוי מצוה חדא, דוגמת ארבע ציית
צבגד, וארבע פרשיות צצתפלין, או

ובאמת כבר האריך צ"ן (פסחים ז.)
לצאר צמה שנוהגין לצרך בקצת מצות
בעל כמילה ושחיטה ולולב, וקצתן
בלמ"ד כתפלין ותינית. וכתב דמנזה
שאי אפשר להפטר ממנה על ידי
אחרים כתפלין ותינית ודומיהם מצרכין
עליהם בלמ"ד, לפי ששימוש הלמ"ד
מורה שהמנזה מוטלת עליו, ומנזה
שאפשר להפטר ממנה על ידי אחר
כביעור חמץ ומילה ופדיון הבן
ודומיהן מצרכין בעל. אך נתקשה
בהאי כללא, דהא הדלקת נר חנוכה
אפשר לעשותה על ידי שליח ואפילו
הכי מצרכין עליה להדליק. ואיכא
למימר דכיון דאמרין (שבת כג.) דצריך
לאשתתפי צפרוטה, כיון שאינו יוצא
אלא בשל עצמו, הרי אין מנזה זו
יכולה להתקיים על ידי אחרים ע"ש.
אבל צמארי דחה תירוצ זה, וז"ל,
וכמה חלוש טעם זה, ומה ענין
כשהשמן צריך שיהא שלו שיהא נידון
כאלו צריך ליעשות בגופו, והרי שחיטת
פסחו וקדשיו נמי צריך שיהא שלו
ע"ש. ונראה דמהאי טעמא אמרו
צירושלמי דגם על נר חנוכה מצרכין
בעל, כיון דאפשר לעשותו על ידי
שליח.

וברוקח (סימן שסג) כתב, דכל מנזה
שנגמרת מיד מצרכין בעל,
ושיש לה משך ואינה נגמרת מיד
מצרכין בלמ"ד. ושם כתב 'להדליק' נר
חנוכה, המהדרין מוסיפין כל שמונה,

הרי יש משך, והוי כמנזה אחת ע"כ
וכתוב בגליוני הש"ס (שבת כג.) דלכאורה
כוונתו דכל שמונה מנזה אחת, ועל כן
מצרכין בלמ"ד הואיל ויש משך למנזה
כל שמונה. אלא שנתקשה דלפי זה לא
היה לו להזכיר הך 'מההדרין
מוסיפין', דההדלקה כל שמונת ימים
הרי היא מנזה עצמותית ולא משום
הידור ע"כ. ואולי יש לומר דכוונתו
דממה שמוסיפין בכל יום נר על נרות
של אתמול, זהו לסימן שהוא המשך של
יום הקודם, דאם כל יום מנזה צפני
עצמה ואין לה קשר להדלקה של
אתמול, לא שייך למהדרין להוסיף נר
על של אתמול, ואין בזה משום מעלין
בקודש. ובאמת צמח"ל (סימן כח) כתב
דחנוכה כל יומא מנזה באנפי נפשה
היא כמו לולב, ולא דמי לעומר דהתם
משום דכתיב תמימות. וסיים עלה,
'ומה שמוסיפין, משום הידור הוא'
ע"כ. והיינו שלא תשאל דממה
שמוסיפין לכאורה נראה שהוא המשך
של יום הקודם. ועל זה אמר שזה אינו
מעיקר המנזה ורק משום הידור הוא,
וזה שייך גם אם כל יומא מנזה צפני
עצמה הוא. ועכ"פ בדברי הרוקח יש
לומר דסצירא ליה דכל שמונה מנזה
אחת היא, ומציא עלה ראייה לחיזוק
דהרי המהדרין מוסיפין כל שמונה,
ומזה ניכר דיש משך להימים.

ובגליוני הש"ס כתב לפרש דצרי
הרוקח, דאולי כוונתו

שכתב שם בסוכה, דלישז בסוכה
 מנחה שבעה ימים עם הלילות,
 ומצרך 'לישז בסוכה', דמשמע לישז
 עתה ולישז עוד דלא נגמרה המנחה.
 ונראה דסוכה שאני דהמנחה נמשכה
 שבעת ימים צלי הפסק, על כן שפיר
 הו' כמנחה חדא שלא נגמרה, אבל
 הדלקת נר חנוכה כל לילה כמנחה
 צפני ענמה דמי ונגמרה מיד בכל
 לילה ע"ש. ויש לבאר עוד כי סוכה
 מנחה לזכר כי בסוכות הושבתי, ועבור
 נס זה יש לישז שבעת ימים בסוכה,
 מה שאין כן בחנוכה יש לומר כי כל
 יום היה לו נס מיוחד לעצמו, וצב
 יום הוא מדליק עבור הנס של אותו
 היום, ולכן אין לו משך זמן, אלא
 טעמא דצרכת להדליק הוא משום
 הוספת הנרות.

דיש לומר דזהו ענין אמירת הנרות
 הללו, שצא גם לבאר נוסח
 הצרכה שאמרנו מתחלה 'להדליק נר
 חנוכה', ולא מצרכין 'על הדלקת נר
 חנוכה', הלא כל מנחה שאפשר
 לעשותה על ידי אחרים, ומנחה שאין
 לה משך זמן, מצרכין עליה בעל. ולא
 סגי לתרץ דיש לה משך זמן צהדלקת
 הנרות הנוספות, דהרי נוסח הצרכה
 הוא להדליק 'נר' חנוכה, ומשמע
 דנתקן כפי עיקר המנחה דנר איש
 וציתו. ועל כרחק צריכין לומר דיש לה
 משך זמן של שמונת ימים, שכולן
 מנחה חדא הוא, וגמר המנחה היא

להוסיף עוד טעם, דהואיל והמהדרין
 מוסיפין נרות, לכן צריך לצרך להדליק,
 דהצרכה היא על נר אחד דעיקר
 מנחה, ויש למנחה זו משך צהוספת
 נרות ההידור, ועל כן מצרכין צלמ"ד.
 ולפי זה לצית שמאי דפוחת והולך
 יצטרך צלילה אחרונה לצרך על הדלקת
 נר חנוכה, דאין כאן משך עוד, לא
 מן הזמן ולא מן הוספת נרות. ואולי
 כיון דטופס צרכה כך היא כל שבעה,
 אין לחלקה צליל ח' ע"כ. ולפי דבריו
 מוזכר צהרוקח שני טעמים למה
 מצרכין להדליק, חדא דענא השמונה
 ימים הו' מנחה אחת, ויש משך זמן
 מיום הראשון עד יום השמיני. שנית,
 צבכל יום יש משך עד שמדליק מספר
 הנרות של אותו יום.

אמנם צראצ"ן (שו"ת סימן לה) הזכיר
 רק טעם השנית, לפי שצבכל
 הלילות צבד מלילה הראשון יש צו
 נרות להדליק, ולא נגמרה המנחה עד
 שמדליק כל הנרות, להכי מצרך
 להדליק, דמשמע להדליק כל נר ונר,
 ולא חילקו צרכת לילה הראשון
 [שמדליקין רק נר אחד] משאר לילות
 עכ"ל. וכנראה שגם הרוקח כוון רק
 על טעם זה, ומה שכתב 'דהו' כמנחה
 אחת', לא קאי על שמונת ימי חנוכה,
 אלא על הנר הראשון עם הנרות
 הנוספים, דהצרכה על כולהו קאי.

ובאבן שלמה שם העיר על הצראצ"ן
 למה לא כתב בחנוכה כמו

ישראל להעשות להם נס שיזדמן לכל אחד בציתו מקוה. ובאמרי אמת (שבת כג.) כתב דלכן תיקנו נוסח הצרכה שעשה 'נסיס' לאצותינו, בלשון רבים, הלא נס דשמן הוא רק נס אחת, אלא להודות גם על הנס הזה שנודמן אז מקוה שלא כדרך הטבע לכל אחד.

ואיתא בגמרא (מדה ל:) הולד צמעי אמו וכו', נר דלוק לו על ראשו ולופה ומציט מסוף העולם ועד סופו שנאמר (איוב כט-ג) צהלו נרו עלי ראשי לאורו אלך משך. ואל תתמה שהרי אדם ישן כאן ורואה חלום באספמיא וכו' ע"ש. וכיון שהיוונים ראו למנוע פריה ורביה מישראל, הרי ראו להמעט נר ה' נשמת אדם (משלי כ-ז), וגם ניטל צוה הנר הדלוק על ראש העובר, ועל כן לזכר הנצחון אנו מדליקין נר, להורות על העוברים שגר דלוק על ראשם שרנו היוונים למנוע.

וייש צוה מוסר השכל שגם צהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים, ובגודל ההסתר שצאו גויים צית מקדשו, ורנו לעקור תורה מישראל, ראה כל אחד בעין גלוי גודל ההשגחה שלכל אחד ואחד מישראל שהיה נרך למקוה, נתגלה לו מקוה מים בתוך חלירו, כדי שבגודל הצרות יראו פתח של אור, שאין כאן הסתר פנים כלל, אלא מן השמים מומינים להם כל

צהלקת יום האחרון. ועל כן אנו מוכיזין שני התירוטים, דלכן צירכנו בנוסח להדליק, חדא, כי 'הנרות' הללו אנו מדליקין, וכיון שיש ריבוי נרות הרי יש לה משך מצד הוספת הנרות. ועוד גם זאת, וכל מצות 'שמונת' ימי חנוכה, שהימים הללו מקושרים ודבוקים, (וכמו שפירש רש"י (שמות י-כב) שבעת ימים, שטייני'א של ימים), שהם ביחד מצוה חדא, ויש להמצוה משך זמן עם שמונת ימים, ולכן מצרכין להדליק ולא צעל.

*

ידועים דברי הפרי חדש (סימן תרע) בטעם שקבעו שמונת ימי חנוכה, הלא הנס לא היה אלא שבעת ימים, דעל יום הראשון מצאו פך של שמן, דיום הראשון הוא זכר לניצוח המלחמה ע"כ. והקשו עליו דטעם זה סגי להלל והודאה, אצל למה תיקנו הדלקת נרות על ניצוח המלחמה. ונראה דמצוה צבעל הטורים על הפסוק (צראשית כו-כב) ויעתק משם ויחפור באר אחרת וגו', ויקרא שמה רחובות, כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ, שבאר זו היא כנגד יון, שגורו שלא יטבלו כדי למונעם מפריה ורביה, ונעשה להם נס מוזדמן להם מקוה צצית לכל אחד (בפיוטים לשבת חנוכה), וזהו ופרינו בארץ ע"כ. והיינו שיחזק אצינו הכין אז תשועתן של

השני ראו נסים גדולים עד מאד, שני קצוות מהופכות, ומזה התעצמו והתחזקו.

ובבזו כן הוא דרכו של הקצ"ה אצל כל אדם, שצתוך ההסתר ועת כרה הוא רואה נקודה של אור שמתגלה לו בהשגחה פרטית. ולדוגמא חולה, מזמינים לו מן השמים רופא נאמן, ובני אדם העוזרים לו צמצבו. כאשר הפרנסה לקויה, מזמינים לו מזונו מן השמים צאופנים שונים ומשונים. וזה יתחזק האדם שהכל הוא מה'. וכמו שעשה ה' נסים לאבותינו צימים ההם, לא רק צעת ישועתן, אלא גם צתוך כרתן המציא להם אורו, בגילוי מקואות אצל כל אחד בציתו. כן יעשה גם לנו נסים ונפלאות, וזכה בקרוב לראות בישועתן של ישראל צ"א.

זאת. וכמו כן היה גם צגלות מצרים, אשר מצד אחד העבידו אותם בחומר ובלבנים, וזרקו זכריהם לים, ומצד השני ראו כל הימים נסים גלויים, וכדאיתא בגמרא (סוטה יא): כיון שמגיע זמן מולדיהון הולכות ויוצאות בשדה תחת התפוח, והקצ"ה שולח מלאך מן השמים ומנקה ומשפר אותם, ונותן להם שני עגולין אחד של דבש ואחד של שמן. וכיון שמכירים בהם המצריים צאים עליהם להורגם, ונעשה להם נס ונצלעים בקרקע ולאחר שהולכים מצמצנים ויוצאים כעש השדה, וצאים עדרים עדרים לצתייהם ע"ש. וכל זה היה כדי שיראו כי עמו אנכי בצרה, ולא עזב אותם למקרי הזמן, אלא הגלות הוא הכרח מן השמים. וזה שאמר הכתוב (שמות א-ו) וירצו ויעצמו צמאד מאד, שמצד אחד ראו שהשיעבוד נורא מאוד, ומצד

ליל ז' דחנוכה תשע"ד לפ"ק

(להגאון רבי מנחם זעמנא ז"ל) צסופו, כתב דהמפרשים הקשו דאיך אפשר לומר שחלקו לח' חלקים, דאם כן לא היה כלל קיוס מצוה צסום זמן, דהא מצואר צמנחות (פת). חצי לוג למה נמשת, צבו מקדשין השמן למנורה יעו"ש. ומצואר צצחיס (פת). דאין כלי

ידוע קושיית הצית יוסף דכיון דצשמן צצפך הה כדי להדליק לילה אחת, אם כן צלילה הראשונה לא היה נס. ותירץ שחלקו השמן צצפך לשמונה חלקים, וצכל לילה נתנו צמנורה חלק אחד, ועל כן היה נס צכל לילה ע"כ. וצספר תוצאות חיים

הוא שיעור הראוי למה שצריך אליו, דהא יש בו קיום מצוה, ושזב הכלי מקדשת אף שאינו מלא.

אמנם יש לעורר לפי דברי התוס' מעילה (ט.) דהקשו צהא דתנן קרמו פניה בתנור הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כיפורים וכו', דלמה לי קרמו פניה, הא כל כלי שרת מקדשין בנגיעה. ותירצו דהתנור שהוא נעשה לאפיה, אם כן שירתו על ידי פעולת אפיה, כל שלא נקרמו פניה דלא היה אפיה אינו מקדש יעו"ש. (עיין בשיטה מקובצת דהסביר ק). ומבואר מזה דכלי שרת שקידשו על ידי פעולה אינו מקדש בנגיעה בלי הפעולה, ולפי זה נראה במדות דמקדש שפעולתן למדוד בפעולת מדידה אינה מקדשת אלא במדידה. והנה במנחות (פח.) חזי לוג למה נמשח, שבו מודדין שמן למנורה יעו"ש. ומבואר דכל שמן למנורה היה צריך קידוש דחזי לוג מקודש, ולפי זה יקשה איך נתקדש אז פחות מכשיעור בהחזי לוג, דהא החזי לוג הוא כלי מדידה, וממילא כשאינו מלא הרי לא עשה פעולת מדידה כלל, דלא נמדד בשעור אותה כלי כמובן, וכלי המיוחד לפעולה אינו מקדש בלי הפעולה. והנה דבהמנורה דנעשה להדלקה שפיר הוה זה שיעורו דראוי למנורת הדלקה, אבל הרי חסר קידוש דחזי לוג עכ"ד התולאות חיים.

שרת מקדשין אלא מלאין יעו"ש. ואם כן הרי בהפך היה להדליק על לילה אחד דהוא ז' חצאי לוגין לכל נר ונר, שהם צימד ג' וחצי לוג, אם כן היה מגיע פחות מחצי לוג לכל יום, כי חלק שמינית הוא פחות מחצי לוג, ושזב אין השמן מתקדש כלל בהחזי לוג דהוי פחות מהשיעור הראוי ולא הוי מלאים, ושזב פסול להדלקה גם למקנת הלילה דהוי שמן חולין יעו"ש.

ולבאורה היה נראה דלא קשה מידי, דהא רש"י זבחים (פח.) כתב הטעם דאם חסר השיעור אין הכלי מקדשם, שאינו ראוי יעו"ש. ומוכח דאם היה ראוי למנחת אף בפחות מהשיעור, שפיר הכלי מקדש אף שאינו מלא, דאין נפקא מינה במליאת הכלי רק בראויות השיעור הצריך לדבר, אלא דאי אפשר דכל דחסר השיעור הרי גם לגבי מנחת פסול, וממילא אינו ראוי לכלי ואינו מקדש. ולפי זה הלא הא צהא תליא, דלפי דעת הצית יוסף דאם מדליק מקנת הלילה גם כן הוי קיום מצוה במנורה, וכן כתב המזרחי דכל זמן הוי מצוה בפני עצמו [והא דכבתה זקוק לה במנורה כמנחות (פח.) נדשן השמן נדשנה הפתילה יעו"ש], היינו דמכאן ולהבא גם כן חובה שידלק דהא כתיב מערב עד בוקר, אבל מכל מקום אינו מתבטל קיום הדלקה שבתחלה], אם כן ממילא כל משהו

אפשר לקדש השמן בהמנורה שעל גבי קרקע. אמנם בזמן שבאו היוונים להיכל הרי נטלו משם כל הכלים והוצרכו בית חשמונאי לעשות ממנורה חדשה מעץ (עבודה זרה מג.). ואם כן קודם שקבעוה במקומה, הרי היתה כלי שרת שראויה לטלטל, ושפיר יכלו אז לקדש השמן בהמנורה עצמה, ולא הוצרכו לקדשה בכלי מדידה של חצי לוג, והמנורה ראויה לקדש גם פחות מחצי לוג דכשרה להדלקה.

[גם יש לומר ליישב קושיית התוס' למה הוצרכו לקדש השמן בכלי ולא די לקדשם בהמנורה גופיה, דהנה הראב"ד שם כתב דמנורה אינה מקבלת טומאה דאסורה בטלטול, והוי כלי שעשויה לנחת דאינה מקבלת טומאה ע"ש. ובש"ת חתם סופר (י"ד סימן שד) הקשה דעשויה לנחת לא מקבל טומאה רק בכלי עץ ולא במתכות, והלא המנורה מתכות היא ע"ש. ובכלי חמדה (קויטרס המלואים לפ' פקודי אות ג) כתב דכוונת הראב"ד היא דכיון דאסור לטלטל בטל לגבי קרקע, ולכן אינו מקבל טומאה. ובגמרא דידן בחגיגה דמצואר דמקבלת טומאה, משום דגמרא דילן סבירא ליה דתמיד דמנורה לא דמי לתמיד דשלאן, ואין מנורתו אלא מערב ועד בקר, לכן שפיר הוי מנורה בת קבלת טומאה. והראב"ד קאי לשיטת הרמב"ם דמנורה מנורת תמיד זלילה וזיום,

ונראה דהנה התוס' (מנחות פט. ד"ה חצי לוג לכל נר) כתבו, תימא למה היה צריך לקדש השמן בכלי שרת עכ"ל. ופירש הגאון קדשים דקושיית תוס' דניהו דהשמן צריך קידוש, הלא המנורה עצמה הוי כלי שרת ולמה לי לקדשו במדה של חצי לוג יע"ש. וכתב בתולדות חיים שם בשם הגאון רבי אברהם לופטציר ז"ל דלכאורה מאי קשיא להו, דהא איכא מאן דאמר (מנחות ז.) דאין מקדשין בכלי שרת שעל גבי קרקעות, ואם כן המנורה אינה מקדשת כלל דהוי כלי שעל גבי קרקע ע"כ.

ולכאורה יש להצין קושייתו, דהא אמרינן שם דכלי שעל גבי קרקע אם מגבה לה מקדשא, ואם כן אפשר להגביה המנורה מן הקרקע ולקדש בה השמן. ונראה דנתכוין לדברי הראב"ד (כלים ג-ה) דשלאן ומנורה איכא איסורא בטלטולם ע"ש. ואם כן אי אפשר להגביה המנורה ממקומה לקדש בה השמן. והנה בכסף משנה כתב על הראב"ד איני יודע מה איסור יש בטלטולם ע"ש. וביארו המפרשים (עיין במרכבת המשנה וטורי אבן) דממקומו בגמרא (חגיגה כו:) הוא מוכרע, דשלאן כתיב ביה תמיד, ובמנורה כתיב (שמות כו-לז) ואת המנורה נוכח השלאן, כמאן דכתיב ביה תמיד ע"ש. ושפיר כתב הראב"ד דאין לטלטל המנורה, וממילא אי

דגם צמנורה כמאן דכתיב צה תמיד דמי מקרא ואת המנורה נוכח השלחן, אבל לתנא דמתניתין שאמרו רק הזהרו שמא תגעו בשלחן, דצמנורה לא כתיב צה תמיד, דלקצוע לה מקום הוא דאתא, אין איסור צטלטול מנורה ממקומה, ולכן שפיר הקשו התוס' דלמה הוצרכו לחזי לוג לקדש השמן, הלא יכולים לקדשו גם בהמנורה, והגם דאין מקדשין בכלי שעל גבי קרקע, מכל מקום הרי יכולין היו להגזיה הכלי ממקומה לנרר קידוש.

*

והגה צוה הכתוב שהמנורה והשלחן יהיו מכוונים זה כנגד זה, והעינן הוא, כי המנורה מורה על נר מצוה ותורה אור, התלמידי חכמים העוסקים צתורה צבית ה', והשלחן מורה על שלחן מלכים, התמכין דאורייתא, אשר עליה מונח הלחם. וצוה הכתוב לחזק את עוסקי התורה, שלא יאמרו נניח מלאכתנו ונעסוק צתורה, מהיכין נתפרנס. על כן הורה להם ה' שהשלחן מיוחדת למול פניהם, ולכל תלמיד חכם הכין ה' שלחן כנגדו, וצולון שיעמוד לו לימינו לפרנסו. וכמו שאמר ירמיה לצני דורו, שהוציא להם נכנת המן ואמר להם ראו דבר ה' (ירמיה צ-לא), שמעו לא נאמר אלא ראו, צוה

אם כן שוב אינו צר קבלת טומאה משום דאסור לטלטלו וצטול אגב ארעא ע"כ. ולפי זה יתכן לומר דזהו טעמא דאי אפשר לקדש השמן צמנורה, דכיון דצטלה לארעא אין לה דין כלי, ואין יכולין לקדש צה, והוצרכו לכלי של חזי לוג לקדש השמן. אבל צימי היוונים קודם שהדליקו בהמנורה החדשה שפיר היו יכולים לקדש את השמן גם בהמנורה גופיה].

אך הא תינה ציום הראשון קודם שקבעו לה מקום, אבל אחר שכבר הניחה צמקומה ציום הראשון והדליקו צה, הרי שוב אסורה צטלטול ממקומה, ואכתי תקשה איך קידשו השמן צהימים שאחריה. ויש לומר דצימי חשמונאים כשנכנסו להיכל לא היה שם אצו השלחן, שהרי היוונים נטלו משם כל כלי המקדש (רש"י עבודה זרה שם) ואיסור טלטול המנורה הוא רק מצד השלחן דכתיב ואת המנורה נוכח השלחן, וכיון דאצו לא היה עדיין השלחן על מקומו לא היתה איסור טלטול צמנורה, ושפיר היו יכולין להגזיה המנורה ולקדש צה השמן.

אבל האמת יורה דרכו, דהא דכתב הראב"ד דיש איסור טלטול מנורה ממקומה, היינו רק למאן דאמר (תגיגה שם) שהיו אומרים הזהרו שלא תגעו בשלחן וצמנורה,

מכוונים נגד המנורה, להמציא לתלמידי חכמים לחמם, אשר מחזיקי התורה חלק כחלק יאכלו, ונחשב להם כאילו גם הם עוסקים בתורה צמה שמסייעים להתלמידי חכמים. ועל כן צוה ה' שהן המנורה והן השלחן יהיו מקומם בצית ה', ויחדיו יהיו תמים, להיות עומדים פנים אל פנים, שזבולון ימציא פרנסתו של יששכר.

נתפרנסו מצותיכם, הרבה שלוחין יש למקום להכין מזון ליראיו (רש"י שמות טו-לז).

ובמוזו כן יש צוה חיזוק לצני אדם שלא זוכים להיות יושבי אהל, אלא מנת חלקם הוא בעסק עניי עולם, שיתבוננו שגם השלחן קבוע הוא בצית ה', והוא כאשר פניו

ליה זאת חנוכה תשעי"ד לפ"ק

צטט זאת חנוכה, לרמוז כי היום האחרון שהוסיפו הוא עבור זאת חנוכה המזבח.

ויש לומר עוד, דהנה צננין דוד (לחנוכה אות ה') הקשה, לדברי הר"ן (שצח כא'): וצית יוסף (סימן חר"ע) שכתבו הטעם דהוורכו לנס על שמונה ימים דייקא לא פחות ולא יותר, משום דהיו טמאין לנפש אדם, ולא יכלו לעשות שמן צטהרה, עד שיעברו עליהן שבעה ימי טהרה עם הזאת שלישי ושביעי, ויום אחד היה צריכין לסחיטת וכתישת הזיתים ע"כ. ויש להעיר על דבריהם לפי מה שכתב הגה"ק מאקטראווא ז"ל בצפר אור תורה (חנוכה אות ג) דכ"ה כסליו של אותו שנה היה חל בשבת, למה שכתב

היום האחרון של חנוכה קורין צטט 'זאת חנוכה'. ויש שכתבו שזהו על שם הקריאה שקורין צו בתורה פרשת זאת חנוכה המזבח. אך יש צוה ענין יותר, דאיתא במגילת תענית (פרק ט.) ששקלו היוונים את המזבח, ולא נגמר צנין המזבח עד יום השמיני ע"ש. וכן כתוב באור זרוע (הלכות חנוכה). והנה בצית יוסף הקשה דציום הראשון לא היה נס שהרי מלאו פך שמן להדליק על יום אחד. ותירץ שנתמלא הפך תיכף ציום הראשון ע"כ. והקשו על זה דאם כן לא היה נס בשמיני, שהרי נתמלא הפך ציום השביעי. אך לפי מה שנתבאר אחי שפיר, כי שבעת ימי חנוכה הם נגד הנס דשמן, ויום השמיני הוא עבור חנוכה המזבח. ולכן קורין יום האחרון

בהמנורה, לפי דברי הירושלמי (שקלים ד-ג) דהמנורה והמוצאות מעבדין זה את זה, ואם ליכא מוצא אז אף במנורה אין מדליקין, והא לא נגמר המוצא עד יום השמיני (כדאיחא במגלת מעניית פ"ט). ותירץ בגור אריה יהודה (קונטרס המועדים סימן יט אות ג) על פי דברי הצ"ח יצחק (א"ח סימן ג) דגם מוצא אין צונין אלא ציום (עיין בשבועות טו.). אם כן יש לומר דהא דמוצא מעבד המנורה הוא רק צעת שראוי לצנין מוצא, אבל אם אותו זמן אינו ראוי לצנין אינו מעבד. וכהאי גוונא כתבו התוס' (צ"ה כ: ד"ה מאי) באימורים, דציום טוב דלא חזי שרי לאכול קודם הקטרה וצליה חוזר לעבד ע"ש.

וְלַפִּי זה יש לומר דצומן הנס באמת לא הדליקו רק אחר זאת הכוכבים (ועיין במארי (יומא טו) שהטבת הנרות אף צליה כשרה), ושוב לא איכפת לן צמה דליכא מוצא דצליה אינו מעבד, אם כן אחי שפיר דלא היו יכולין להתחיל מצעוד יום ושוב יש איסור דשריפת קדשים צליה. וכל זה צעת שלא היה להם מוצא, מה שאין כן ציום השמיני שחנכו את המוצא, שוב שפיר היו יכולין להתחיל מצעוד יום ושוב היו יכולין להדליק גם צומן טמא, ואם כן אחי שפיר דהוארך הנס לשמנה ימים, דבשמיני היו יכולין להדליק גם צומן טמא ודו"ק ע"כ.

בסדר הדורות ולמח דוד לאותה שנה היה שנת תרכ"ב, ולפי חשבון המולדות היה חל ראש השנה בשבת וכן כ"ה כסליו ע"ש. אם כן לפי זה היה חל גם יום השמיני בשבת, ואין היו ראשין לסחוט הזיתים, הא סחיטה הוא מלכחה דאורייתא תולדה דש. ואין לומר דכמו שהותר ההדלקה בשבת במנורה כדאיחא בתורת כהנים (פרשת אמור) תמיד אפילו בשבת, הוא הדין דהותר סחיטה לצורך הדלקה. דזה אינו, דהא עשיית השמן הוא ליה רק מכשירין (כמו שכתב בחכס נצי סימן פ"ו) ומכשירין אינו דוחין שבת (שבת כד:), ואם כן קשה מאין לקחו שמן ליום התשיעי, כיון שלא היו יכולין לסחוט ציום השמיני.

וְהִנְרָאָה לתרן דציום התשיעי היה יכולין להדליק גם צומן טמא, דהנה מקשים משמיה דמרון הקדוש צעל חידושי הרי"ם ז"ע, דלמה הושרכו לנס, הלא כל שטומאתן צפנים שריפתן צפנים (שקלים ח-ג), ואם כן היה מותר להדליק צשמינים הפסולים דזה מנותן לשורפן צפנים. ותירץ דאסור משום דאין שורפין קדשים צליה (וצחים מו:). אך קשה הא התחלת ההדלקה היה מצעוד יום (רמזין פ' גא יב-ו), ובכהאי גוונא ליכא איסור שריפת קדשים צליה. אולם יש לומר דבאמת הקשה הגאון רבי מנחם זעמבא כ"י אין היו יכולין להדליק

אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר צוה ה' את משה (צמדבר ח-ג). וצ'רש"י צהעלותך, על שם שהלחב עולה כתוב צהדלקתן לשון עליה, שצריך להדליק עד ששהא שלהצת עולה מאליה (שצת כ"א). ועוד דרשו רבותינו מכאן שמעלה הייתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומטיב (ספרי) ע"כ. ולעיל צפרשת תצוה כתיב 'להעלות' נר תמיד, שם פירש רש"י רק פירוש אחד, מדליק עד ששהא שלהצת עולה מאליה. ויש להצין טעם השינוי. - גם לצאר הנגינה על ואתה תצוה את בני ישראל, 'מונה רביע', צאהל מועד מחוץ לפרוכת העדות יערוך אותו אהרן, הנגינה 'רביע' לחוד.

וַיִּצְוֶה דהנה בגמרא (מנחות פו:) ויקחו אליך שמן זית, אליך ולא לי, לא לאורה אני צריך. מחוץ לפרוכת העדות צאהל מועד, עדות הוא לכל צאי עולם שהשכינה שורה בישראל. ואם תאמר לאורה אני צריך, והלא כל ארבעים שנה שהלכו ישראל צמדבר לא הלכו אלא לאורו, אלא עדות הוא לכל צאי עולם שהשכינה שורה בישראל. מאי עדותה, אמר רבא זה נר מערבי שנותנין צה שמן כנגד חצרותיה וממנה היה מדליק וצה היה מסיים ע"כ. (וכן הוא צגמרא שצת כ"ב). ולפי זה פירוש לשון הפסוק 'פרוכת העדות', הפרוכת העומדת מאחורי

וּלְבָן כאשר אנו צאים ליום האחרון, ומתעורר הקושיא הא יום השמיני היה אז יום השצת, ואם כן לא יכלו לעשות שמן עד למחרתו, ואם כן למה נפסק הנס הא עדיין אין כאן שמן טהור. ואם הדליקו שמן טמא דטומאה דחוייה צציצור, אם כן למה על שמונה ימים הראשונים נעשה נס. על כן אנו אומרים כי יום השמיני הוא 'זאת חנוכת המוצח', שאז נגמרה המוצח, ושזב היו יכולין להדליק המנורה צין הערבים מצעוד יום, ואז שורפין קדשים טמאים שנטמאו צפנים, ושפיר היו יכולים להדליק אז גם צשמן טמא.

*

הַנֵּזֶה מצות הדלקת הנרות צמנורה מצואר צתורה צשששה מקומות, צפרשת תצוה, ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך וגו' (שמות כ-ב). ושזב צפרשת אמור, לו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך וגו' (ויקרא כד-ג). וצ'רש"י זו פרשת מצות הנרות, ופרשת ואתה תצוה (שמות כ-ב) לא נאמרה אלא על סדר מלחכת המשכן לפרש צורך המנורה, וכך משמעה, ואתה סופך לצוות את בני ישראל על כך ע"כ. ושזב צפרשת צהעלותך, דבר אל אהרן ואמרת אליו צהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שצעת הנרות. ויעש כן

הם עדות שהשכינה שורה בישראל, ולכן אמר הכתוב כאן 'מחוץ לפרוכת העדות', ומזה עצמה ראייה ויקחו אליך ולא לי, וכי לאורה אני צריך.

אמנם יש עוד ראייה שהדלקת המנורה אינו לאורה, דהנה בשבעת ימי המילואים היה משה משמש במשכן בחלוק לבן, וציוס השמיני קרא משה לאהרן (ויקרא ט-א). וכתוב בפנים יפות (ריש פ' תזוה) שמה היה מדליק אז את המנורה בכל יום. אמנם שני חילוקים היו אז מהדלקת המנורה אחר הקמת המשכן, חדא, דמנחת הדלקת הנרות הוא מערב עד צוקר, ואז הדליק משה המנורה רק ציוס, מפני שז' ימי המילואים היו פורקים את המשכן בכל לילה והקימו אותו בכל צוקר (רש"י ויקרא ט-בג), וכשנתפרק המשכן לא שייך צו הדלקת הנרות. שנית, שלא היה ניכר העדות בנר המערבי, כיון שנתפרק כלילה ופסק זמן ההדלקה. ועל פי זה ביאר, דקרא קמא, ואתה תזוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך, קאי על שבעת ימי המילואים שהעבודה היא במשה. ושצ קאמר בצפוק שלאחריו, מחוץ לפרוכת 'העדות' יערוך אותו אהרן ובניו 'מערב עד צוקר', היינו אחר הקמת המשכן תהיה ההדלקה על ידי אהרן, ואז תהא זמן הדלקתו מערב עד צוקר, וגם יהיה צו עדות בהנר המערבי ע"כ.

עדות זו של המנורה. ופשוטו של מקרא הוא 'פרוכת העדות', היינו הארון והלוחות שהיו בקדשי קדשים.

וגראה כי שניהם עולות בקנה אחת, דמצואר צירושלמי (יומא ה-ג) בהכנה גדול שנכנס ציוס הכיפורים לקדשי קדשים, להזאת דמים ולהקטיר קטורת וליטול הכף ומחתה, ולא היו שם חלונות לאורה. ואיך היה רואה לעשות העבודה. אלא עד שלא ניטל הארון היה נכנס ויואל לאורו של ארון [לאור השכינה שהיתה שרויה על הארון כדכתיב ונהורא עמיה שריא. קרבן העדה], משניטל הארון היה מגשש ונכנס מגשש ויואל [ממשש באפילה] ע"כ. ואם כן אור ה' היה מאיר בכל בית קודש הקדשים. ומצואר בתוס' (שבת כג:) דאור עמוד הענן במדבר היה מאיר גם נגד מחיצה המפסיק, היה מסתכל בטפיח וידע מה בתוכו, בחצית וידע מה בתוכה ע"ש. אם כן הפרוכת לא הפסיקה את האור מלנחת גם להיכל. ואם כן אי אפשר לומר שהדלקת המנורה היא משום לאורה הוא צריך, שהרי ארון העדות היה מאיר גם בחוץ. ואם כן חוץ ממנה שהמנורה עצמה עדות שהשכינה שורה בישראל, ממנה שהיו רואין בנר המערבי, הרי גם הארון עדות לזה, שהיה מאיר מקדשי קדשים מהשראת השכינה אשר עמיה נהורא שריא. ואם כן הן המנורה והן הארון

מהכהן גדול שאינו מגזיה ידיו למעלה מן הציץ ע"ש. ולכן כהן גדול שהיה צריך להדליק בהשמונה בגדים, לא היה יכול להגזיה את ידיו למעלה מן הציץ ע"ש. לא כן משה ששימש רק בחלוק לבן, ולא לבש בגדי כהונה (עבודה זרה לד.) ומעתה אחי שפיר פירושו של רש"י, דבפסוק ויקחו אליך שמן זית זך להעלות נר תמיד, דקאי על משה ששבעת ימי המלוואים, והוא לא היה צריך למעלה, על כרחך להעלות פירושו רק שמהא שלהבת עולה מאליה. אבל בפרשת בהעלותך, דקאי על אהרן, בהעלותך את הנרות, שם הוסיף רש"י דמעלה היתה לפני המנורה אשר עליה עמד אהרן להטיב את הנרות. (ועיין ספר עשר נחמדות ח-כג, ובפרדס יוסף פ' בהעלותך אות י.)

והנה בגמרא (גיטין ס:) איתא, שמונה פרשיות נאמרו ציוס שהוקם צו המשכן, אלו הן וכו' ופרשת נרות [בהעלותך, לפי שצו ציוס התחילו להדליק] ע"ש. ומצואר צפניס יפות (ריש פ' בהעלותך) כי בשעה שהראה ה' את המנורה למשה, לא הראה לו שאל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות ע"ש. ואם כן משה כאשר שימש שבעת ימי המלוואים, לא נתגלה לו שידליק הנרות אל מול פני המנורה, אלא צווי ה' לאהרן בפרשת בהעלותך נתגלה דין חדש, בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו

והנה על הדלקת אהרן את המנורה בערב, היה מקום להרהר כי לאורה הוא צריך. אבל הלא צוה ה' גם את משה ששבעת ימי המלוואים להדליק הנרות ציוס, וזה צודאי אינו להאיר, כי שרגא צטיהרא מאי מהני, ואם כן מהדלקת הנרות של משה שהיה ציוס, מוכרח כי לאו לאורה הוא צריך הדלקתו. וזהו שרימו ה' בקרא קמא, ויקחו 'אליך', שמן זית זך, דקאי על שבעת ימי המלוואים שלקחו למשה השמן, מזה ראה אליך ולא לי, כי לא לאורה הוא צריך, שהרי צוהו להדליק המנורה ציוס.

אך יש עוד שינוי בהדלקתו של משה, כי משה לא היה צריך למעלה שעמדה לפני המנורה לעמוד עליה להטיב את הנרות, שהרי אמרו (נרכות נד:) משה כמה הוה עשר אמות [שהרי הוא הקיס את המשכן שנאמר (שמות מ-יח) ויקם משה את המשכן, וכתיב ציה עשר אמות אורך הקרש (שם לו-כא)] ע"ש. וגובהה של מנורה י"ח טפחים (רש"י שם כה-לה), ואם כן לא היה צריך משה למעלה. ואף דאמרינן (שבת נב.) דגובהה של לויים עשר אמות ע"ש. מכל מקום אהרן הכהן לא היה גבוה כל כך, והוצרך לעמוד על מעלה. ועיין צפניס יפות (ריש פ' בהעלותך) שכתב על דרך דאיתא בגמרא (סוטה לח.) במקדש היו נושאין כפיהם למעלה מראשיהם, חוץ

באמרו ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה, דהא הקדים שזהו על פי ציווי ה', דבר אל אהרן בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו.

וַנִּרְאֶה דיודע כי המנורה רומזת לנר מנחה ותורה אור, והדלקת המנורה היא הדלקת אור התורה, שממנה באה ההשפעה לכל העולם. ואמנעי שבמנורה, ולכמה דיעות היא הנר המערבי, זה רומז להרב המשפיע, וקני המנורה היוצאים מן המנורה הם התלמידים השואבים תורתם מאת רבם. והדלקת נרות קני המנורה הם מהנר המערבי, שהרב משפיע מתורתו לתלמידיו ומדליק אור תורתם. וכמו צפנים יפות (ריש פ' בהעלותך) לבאר הענין שאל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, דכמו שהחכם בחורה משפיע חכמה לתלמידו, כך הוא מקבל גם כן מן התלמיד. וכמו שאמרו (מכות י.) אמר רבי הרבה תורה למדתי מרבתי, ויותר מתבזר, ומתלמידי יותר מכולם ע"ש. והוה הרמז צמה שאמר הכתוב ששאר הנרות יאירו למול פני המנורה, דהיינו אף על פי שקיבלו אורם מהנר האמנעי, אפילו הכי הם מאירים לו בחורה, שגם החכם מקבל השפעה ולומד מתלמידיו.

וְדָוָה הענין שמנחה ללמוד עם התלמידים פנים פנים כדכתיב

שבעת הנרות ע"ש. ואם כן היה ארבעה שינויים בהדלקת משה את המנורה, מהדלקת המנורה כל ימיה מאהרן ואילן. חדא, שהדליקם בצוקר ולא מערב עד צוקר. שנית, שלא היה עדות הנר המערבי. שלישית, שלא היה פונה הנרות אל מול פני המנורה. רביעית, שלא היה עומד על מעלה בעת הדלקתו. ולכן בפסוק הראשון, ויקחו 'אליך' שמן זית, דקאי למשה בשבעת ימי המלוואים, אז 'מונח רביע', הניח ארבעה דברים ממה שהיה בהדלקת המנורה לאחריה. אבל בפסוק השני דקאי על הדלקת אהרן, יערוך אותו אהרן וצניו, שם הגגינה 'רביע', כי ניתוספו אללו ארבעה דברים שלא היו אלל משה.

אך חכתי צריך ציבור, כי בשלמא השלשה שינויים הראשונים, שפיר יש צו מילתא בטעמא למה נשתנו במשה, אבל דין זה שבהדלקת המנורה צריכין להיות הנרות פונות אל מול פני המנורה, למה לא נתגלה גם למשה בהדלקתו, אללא לאהרן. וגם לבאר מה שהודיע לנו הכתוב, ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר צוה ה' את משה (במדבר ח-ג), וברש"י מגיד שצו של אהרן שלא שינה. כבר הקשו המפרשים דמילתא דפשיטא שאהרן קדוש ה' עשה כאשר נצטוו ולא שינה. וגם למה האריך הכתוב שעשה 'כאשר צוה ה' את משה', וסגי

הנרות, אצל הנרות לא היו פונים מאורה להנר המערבי, כי משה לא מקבל אור מתלמידיו. ורק כאשר נמסרה הדלקת המנורה לאהרן ולבניו לדורות, אז נאמר אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, להורות כי הרב עם תלמידיו הם כולם משפיעים, מתחלה הנר מערבי מדליקה ששת קני המנורה, ושזב הם משפיעים מאורם למול פני המנורה.

ואם כן כאשר נטויה משה להדליק את המנורה, ואין הנרות פונים אל מול פני המנורה, היה מורה זה על גדול מדריגתו של משה שהוא רק משפיע ולא מקבל. וכאשר נאמר אחר זה לאהרן, שכאשר הוא ידליק המנורה אז אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, היה זה מורה על פחיתותו נגד אחיו הקטן, שהוא אינו צמדריגת משה צוה, אף על פי שהיו שניהם שקולים כאחד (רש"י שמות ו-כו). ומכל מקום אהרן צרוב ענותנותו לא עשה זאת עליו שום רושם, והוא קיבל על עצמו להדליק כן המנורה, בצוה חיות וחשק שקיבל משה מצותו, שצדהלקתו לא היו פונים אל מול פני המנורה. וזה שהודיע לנו הכתוב בצנחו, ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה, ולא תאמר שהיה לו צוה שצירת רוח, אלא עשהו 'כאשר צוה ה' את משה', דוגמת ציווי ההדלקה

(ישעיה ל-כ) והיו עיניך רואות את מוריק, דמבואר בתוס' (קידושין לו: ד"ה כל) צסם הירושלמי (ערלה א-ג) דהאי מאן דאכיל מחצריה צהית לאסתכולי ציה, שהוא סימן להרכבת האילן, שכל זמן שהוא יונק ממנו פונה לצד אחר ע"ש. ואם כן היה מן הראוי שהתלמיד יהא צהית לאסתכולי צפניו של המשפיע, אצל לא כן הוא, דכמו שהתלמיד מקבל מרצו כמו כן הרב מקבל מן התלמיד, וכל אחד משפיע לחצירו, על כן לא צהית לאסתכולי ציה, ואדרבה יהיו עיניך רואות את מוריק עכדה"ק.

והנה כל זה אמת אצל כל חכם ותלמידיו, אצל משה רבינו שורש התורה, שקיבל מאת ה' כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש (קה"ר ה-ו), ונמסרה לו תורה צמתנה ככלה לחתן, שלא היה יכול ללמוד כולה בזמן מועט של ארבעים יום, והיינו דכתיב (שמות לא-יח) ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו צהר סיני (רש"י שם). וצודאי צמשה לא היה דצר כזה שיצטרך ללמוד מתלמידיו, ולא נאמר צו מתלמידי יותר מכולם. ומשה היה רק משפיע ולא מקבל. ועל זה רמזו (צנח צתרא עה.) פני משה כפני חמה, שהוא רק משפיע, ופני יהושע כפני לבנה, שהיא גם מקבלת אור מהחמה.

ולכן צדהלקת הנרות של משה היה רק הנר מערבי מדליקה

שנצטוו משה בשבעת ימי המלוואים, שלא היו פונים אל מול פני המנורה, כן באותה מדה העלה אהרן הנרות שיהיו אל מול פני המנורה. וזהו הקטן.

בשיחה לבני הישיבה - זאת חנוכה תשע"ד לפ"ק

השמן מתחלה. ויש שחירכו שהנס היה שהשמן הראשון של הפך שנתנו בהמנורה לא נתכלה בדליקתו, ונשאר אותה השמן מיום הראשון עד יומו האחרון, ושפיר הוא שמן זית של ציבור. ואם כן צימו האחרון אז נתכלה ונתצער אותו פך שמן שמנאו ציום שחנו זכ"ה. ולכן ציום האחרון אז אומרים 'זאת חנוכה', השמן שהיה בוער היום במנורה היה אותו השמן שנתגלה להם ציום שחנו זכ"ה, שעד עתה לא נתצער השמן, ורק היום נתצער השמן הראשון שמנאו ציום שחנו זכ"ה.

והנה המנורה שהיתה דולקת בצית ה' רומזת על נר מצוה ותורה אור, והקצ"ה המציא נס להמשתוקקים להדליק את האור ההוא. וכמו כן כל אחד ואחד מיישראל יתכן לזכות להיות מקדש לה', על דרך שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כה-מ), בתוך כל אחד ואחד מיישראל, ובו

היום האחרון של חנוכה נקראת בשם זאת חנוכה. ויש לומר כי ידוע קושיית הצית יוסף על מה שתיקנו שמונת ימי חנוכה, הלא על יום הראשון היה להדליק מהפך שמן שמנאו, ולא היה נס אלא שבעת ימים. ותירך דציום הראשון נתמלא הפך להיות להם שמן ליום השני ע"כ. ועל זה הקשו דאם כן ציום השמיני לא היה נס, שהרי הפך נתמלא ציום השביעי. וצפרי חדש תירץ ליום אחד תיקנו לזכר נס של נצחון המלחמה ע"כ. ואם נקבל דברי הצית יוסף שנתמלא הפך תיקף, אם כן יום האחרון הוא לנצחון המלחמה. ועל כן קורין היום האחרון זאת חנוכה, כי זאת היום אנו עושין על מה שחנו ציום זכ"ה, הנס של נצחון המלחמה.

צוד יש לומר כי באמת נתקשו איך הוכשר שמן נס למנורה, הלא זריכה להיות שמן זית. עוד הקשו איך נקנה השמן לציבור, ואיך קידשו את

ששם האצנים מראשותיו והשכים בצוקר, נחצצר לו כד של שמן ויזק על ראשה, וחזר הכד ונתמלא, אז ידע יעקב שהוא מומן לברכה, ואמר אין זה ראוי להניחו כאן וכו'. ואחר כך ויותר יעקב לבדו (לז-כה), אמר רבי אלעזר שנשתייר על פכין קטנים (חולין נא.), ואמרו חז"ל אל תקרי לבדו אלא לבדו (עיין דעת זקנים בעלי המוס'), דסיקן עצמו עליהם להביא (עיין ש"ך עה"ט פ' וישלח). ובזכרת שמואל (סו"פ מקץ) כתב, דפך זה נתגלה צימי חנוכה לבני חשמונאי ע"ש.

ול"א מנינו ציעקב שהתאבק עמו שרו של עשו רק בדבר הזה, ויאבק איש עמו עד עלות השחר (שס), כי יעקב המשיך אז הנס של חנוכה לישראל, הנס האחרון בתקופת ישראל, צעת שהיו הגוים רוקדים בצית ה', וצאו פריצים בה וחיללוהו, ומאז אין לנו שיור רק התורה הזאת, על כן כדי שיוכלו ישראל לעמוד איתן גם כאשר האומות יבקשו להשכיחם תורתן ולהעבירם מחוקי ריזוק, המשיך להם נס צנר מנזה ותורה אור, שיוכלו להדליק אור התורה גם כאשר החושך יכסה הארץ. ונס זה נותנת כח לעוסקי תורה על כל הזמנים. וצוה לא היה יכול שרו של עשו להשלים, אשר נר התורה יאיר תמיד בישראל, ולכן ויאבק איש עמו. אמנם לא יכול לו, עד שהוצרך עוד

בתוכו דולק המנורה הנר מנזה ותורה אור. והימים הללו מסוגלים להדליק גם כאשר צדק הטבע אין שמן. ומנינו ציונתן בן עזיאל שעוף הפורח בשעה שהיה לומד תורה, היה נשרף מאור קדושתו (סוכה כח.). וראיתי לבאר כי כן היה צמקדש, דצצית שני הוצרכו למנוע העורצים מצית ה', והעמידו בראשו אמה כליא עורב (ערכין ו.), לא כן צמקדש ראשון היתה הקדושה כל כך גדולה, שמעצמו לא פרחו העופות כנגדו (מוס' שס.). ובמדריגה זו היה יונתן בן עזיאל שמרוב קדושתו נשרפו העורצים.

אמנם גם הנס של חנוכה, הוצרכה מתחלה אתערותא דלתתא, והוא הפך שמן שמנאו, ועליה ניתוסף כהנה וכהנה. ולדעת הטורי זהב הוצרך להשאר ממנו קצת בכל יום ויום שיוכל הברכה לחול עליה. והוא להורות כי לא יגעת ומנחת אל תאמין (מגילה ו.), רק כאשר האדם עושה את שלו כפי מה שידו מגעת, אז תצוה עליו צרכת ה' גם שלא כדרך הטבע. והרגיל צנר הויין ליה ציין תלמידי חכמים (שבת נג.), שלומד מהנר שהוא צריך לעשות מתחלה את שלו, ורק אז חל צרכת ה', והוא רגיל בהשקפה זו, אז יזכה לתורה.

וגם זה של חנוכה מצוואר צספה"ק שהמשיך עוד יעקב אצינו, בשעה

דברי

חנוכה

תורה

לצורך את יעקב. ואחר שעוצרים ימי ולהשכיל ללמוד וללמד, עדי נזכה
חנוכה אנו מקבלים תוספת כח לאור לראות הכהן העומד לאורים צבית ה'
צנו מאור הגנוז, שנוכל להצין צב"א.

